

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2021

SESOTHO PUO YA LAPENG: PAMPIRI YA II
SESOTHO HOME LANGUAGE: PAPER II

MARKING GUIDELINES

Nako: Dihora tse 3

Matshwao: 100

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

TEMOSO HO BATSHWAYI

1. KGETHO YA DIPOTSO LE DINTLHA TSE DING:

- Ha motshwayi a fumana mohlalobuwa a arabile dipotso tse ngata ho feta palo e behilweng, motshwayi a tshwaye feela karabo ya pele, mme a tlohele tse latelang. Mohlalobuwa o tlameha ho bala ditaelo hantle tse bolelang hore o tlameha ho etsa kgetho pakeng tsa dipotso tse itseng.
- Maemong ao mohlalobuwa a nehelaneng ka dikarabo tse pedi, ya pele e fosahetse mme ya bobedi yona e nepahetse, motshwayi a tshwaye karabo ya pele, mme a tlohele e e latelang e be ho yona o seha mola ho habahanya karabo, mme a hlalose ka ho ngola polelo ena; 'Kgetho e fosahetseng'.
- Haeba mopeleto o fosahetse hoo o amang moelelo, motshwayi a fosise karabo e jwalo, empa haeba mopeleto o sa ame moelelo, karabo e jwalo e tshwauwe e nepahetse.
- Potso tse telele (tsa moqoqo): Ha bolelele ba moqoqo bo le ka tlase ho palo ya mantswe e behilweng (kgutshwane), motshwayi a se behe kotlo hobane mohlalobuwa o se a ntse a ipehile ka mosing. Athe haeba moqoqo o le molelele haholo, motshwayi a tshwaye ho feta moedi wa palo ya mantswe a behilweng ka mantswe a 5 kapa ho fihla qetellong ya polelo, mme a se tsewe pele ho tshwaya karolo e latelang. A sehe feela mola ho fihla moeding wa mantswe, a sehe o mong ho habahanya mantswe a sa balweng.

2. TSHEBEDISO YA RUBURIKI:

Batshwayi ba lokela ho sebedisa ruburiki bakeng sa ho lekanyetsa dikarabo tsa meqoqo tsa bahlalobuwa.

TATAISO HO BATSHWAYI:

Motshwayi a bale nehelano ya mohlalobuwa e lokelang ho hlahiswa sebopehong sa moqoqo – ho be le selemekela, mmele o bopilweng ka diratswana le qetelo. Moqoqo o be le kgokahano le momahano ya dintlha, dipolelo le diratswana. Motshwayi a tadime makgetha ana a mabedi a latelang ha a tshwaya moqoqo ona:

Dikahare le Sebopeho le Tshebediso ya puo.

Dikahare:

- Dikahare di bontshe kutlwisiso ya potso; botebo ba tshekatsheko ya ditaba, kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya taba ka mabaka a itshetlehileng pading.
- Dikahare di hlahiswe ka tsela e momahaneng, mme motshwayi a tadime dintlha tse tla hlahiswa nehelanong ya mohlalobuwa. Ela hloko hore dintlha tsa mohlalobuwa di ke ke tsa behwa ka tatellano e hlahellang mona.

Sebopeho le Tshebediso ya Puo:

- Nehelano ya mohlalobuwa e be ka tsela ya moqoqo.
- Puo, setaele le sehlo di sebediswe ka nepo temeng.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya moqoqo:

Sehella lentswe kapa polelo e fosahetseng mola, o be o bontshe mofuta wa phoso hodima lentswe/polelo ka ho sebedisa matshwao ana a latelang:

- /** bakeng sa ho arola mantswe a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arolwa;
- , +** bakeng sa ho kopanya mantswe a arohantsweng empa a ngolwa a kopane;
- mn** bakeng sa mongolo (*orthography*) o fosahetseng;
- mp** bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
- mt** bakeng sa tshebediso ya matshwao a puo a fosahetseng kapa moo ho hlokehang letshwao la puo;
- p** bakeng sa puo e sa sebediswang ka nepo kapa ka tshwanelo/tlwaelo;
- ^** bakeng sa lentswe, karolwana ya lentswe le matshwao a ho bala a siilweng dipakeng tsa mantswe a mang;
- //** bakeng sa ho arola diratswana.
- ←** bakeng sa ha mohlalobuwa a qadile polelo hara mola;
- ↑↓** bakeng sa ha mohlalobuwa a fetoletse dintlha tsa hae a qadile ka eo a lokelang ho qetella ka yona.

KAROLO YA A TSHWANTSHISO/TERAMA

POTSO YA 1 SEYALEMOYA – R. H. Moeketsi

Ha se boya ba ntja

Mehlala ya dikarabo:

Selelekela

Molaetsa wa tshwantshiso ena ke hore ho bohlokwa ho ithuta motho pele o ka itlamba ka lenyalo le yena. Moqoqo o latelang o tla hlakisa kamoo maemo a ditaba, tikoloho le nako, kgohlano di lebisang tharahanong le sehlohlolong di ka bang le tshusumetso molaetseng kateng.

Maemo a ditaba

Lapeng la Pela eka kgotso ha eyo, mme maemo ana a ditaba a bakwa ke diketso tsa Lesodi tse sa jeseng batswadi ditheohelang.

Tikoloho le nako

Ho ya ka bophelo bo hlahiswang mona, re bona baphetwa ba paleng e le batho ba phelang **mahaeng**, mme nako ke ya mehleng ya bohloholo moo tswelopele e esong ho fihle; ho kguwa metsi molatswaneng. Lesodi ha a batla ho kopana le kgarebe ya hae, Kgasiene, ba a ipata mme ba kopanela hole kwana molatswaneng. Ke ka nako tsane tsa kgale tlhompho e sa rena, bana ba sa etse dintho tsa bona moo ba ka bonwang ke mang le mang, hahloholo batho ba baholo. Bahlankana ba raha moritshwana ha ba se ba batla ho nyala. Ke mahaeng hoba bohadi bo sa ntshuwa ka dikgomo tse phelang e seng tjhelete jwalo ka metsetoropong. Hojane Lesodi a etsa ho ya ka melao eo ya ka nako tseo, a ka be a ile a kgethelwa mosadi eo batswadi ba hae ba neng ba tseba lelapa labo mme maemo ana a hloabaetsang a ka be a le siyo.

Kgolo ya kgohlano

Kgolo ke ha pale e hola mme ho qaleha kgohlano. Kgohlano e hlahellang mona ke ya ka hare le ya ka ntle. Ya ka hare re e bona ha Lesodi a ferekane a bile a tshwenyehile. O rata kgarebe e bitswang Kgasiene mme o rata ho e nyala, empa bothata ke bohale ba ntatae. Bohale bona bo mo behile tsietsing hoo a bileng a dutseng thoteng kwana, a nahana ka thata ka bothata bona ba hae.

Kgohlano e hola ha re bona kamoo Pela a kgenneng ka teng lapeng kwana. Bosiu ba Lesodi bosiu lapeng bo fetoha ntwana e tshabehang pakeng tsa Pela le Maleshwane mohatsae. Kgohlano ena ke kgohlano ya ka ntle moo re bonang batho bana ba babedi ba qwaketsana ka mantswe. Qabang e hlaha ha ba botsana ka ho tsamaya bosiu hona ha mora wa bona Lesodi.

Kgohlano e tswela pele ha Maleshwane a qwaketsana le mora ha a fihla bosiu, sesosa sa kgohlano ena ke ho tsamaya le ho fihla bosiu lapeng ha Lesodi.

Kgohlano e boetse e tswela pele ha Maleshwane a kgaoletsa Lesodi a dutse molatswaneng le Kgasiene. Maleshwane o buisa Kgasiene ha bohloko/hampe mme sena se utlwisisa Lesodi bohloko. Hojane Lesodi a ile a etsa dintho ho ya ka moetlo, ho ka be ho se na kgohlano ena e kana. Ho ne ho ke ke ha eba le lebaka la hore a nne a fihle le masiu batswadi ba hae ba sa tsebe hore na o hokae. Hape mmae o ne a ka se ba omanyane ha a ba kgaoletsa kaha a ne a tla be a tseba kgarebe eo.

Tharahano le sehlohlolo sa tshwantshiso

Pela o beha molato ho mofumahadi wa hae, Maleshwane ka ho re ha a kgaleme Lesodi mme ka baka leo Lesodi o iketsetsa boithatelo. Maleshwane le yena o beha molato ho Pela ka le reng Lesodi ke moshanyana, mme kgalemelo ya nnete yona, e lokela ho etswa ke ntatae. Maleshwane o re Lesodi o se a hodile mme sena se etsa hore Pela a botse mosadi hore ebe ke sona seo a se rutang ngwana na. Maleshwane o arabisa Pela hampe mme ba qetella ba qwaketsane hampempe.

Ka morao hoba Pela a kokobetswe maikutlo ke malome wa Lesodi, ba dumellana ka ho ya kopela Lesodi mohope wa metsi. Ditaba dimpefala ha Lesodi a tsebisa Kgasiene ka taba tsa ho ya kopa mohope wa metsi. Kgasiene o tsebisa Lesodi hore ngwana ya mo immeng ha se wa hae kahoo ha ho no kgoneha hore ba nyalane. Sena se otlala pelo ya Lesodi habohloko, haholoholo ha a nahana kamoo a ileng a qwaketsana le batswadi ba hae ka baka la Kgasiene empa ke moo kajeno Kgasiene o se a mo phoqa.

Qetelo

Ho hlakile ditabeng tse ka hodimo hore diketsahalo tsa tshwantshiso ena di bile le tshusumetso molaetseng wa yona. Hoja Lesodi a tloha a tsebile hore Kgasiene ha se motho ya tshepahalang jwalo ka ha a ne a nahanne, a bile a se a ikemiseditse le ho mo nyala, a ka be a sa tlisa qabang lapeng labo mme le yena a ka be a sa utlwa bohloko bo jwalo.

POTSO YA 2 *HODIMO LE TLASE* – M. Sefuthi

Selelekela

Efela diketso tsa batswadi di ama maphelo a malapa a bona. Ditaba tse latelang di tla totobatsa le ho dumellana le ntlha ena.

Motaung le Mapaseka

Motaung o ile a fumana mosebetsi Maotwaneng mme sena se ile sa mo thabisa a ba a lebala mathata a taba tsa Kgaruma tsa thuto ya bana tse ileng tsa mo toutisa. Ditaba tsena tse monate di ile tsa thabisa ba lelapa kaofela kaha ba ne ba nahana hore ba tla tswa tshotlehong ha Motaung a sebetsa. Ka nnete Mosotho o boletse nnete ha a re: 'ho se tsebe ke lebote', hojane Mamotaung le moradinyana wa hae ba ne ba tseba hore Motaung o tla robala a fetoha ha a fihla moo Maotwaneng, ba ka be ba sa ka ba thaba mmoho le yena. Ha nako ya ho tsamaya e fihla, Mamotaung o ile a bua mantswe a bohloko ho Motaung, a re a se ba le bale yena le bana jwalo ka ha banna ba bang ba ye ba etse. Eka mosadi wa Modimo o ne a nkgella se tla etsahala.

Diketso tsa Motaung ha a se a le Maotwaneng

Ka mora kgwedi tse mmalwa, Motaung a qala mekgwa eo mohatsae a neng a itse a se ke a e etsa. A se hlole a romela le tijelete kapa hona ho letsa. Ha a soka a ba ngolla leha e le lengolonyana le le leng to! ka monwana haesale a eya Maotwaneng. Jwale bophelo ba thatafala. Mathata a hlwa manolo hodimo. Mamotaung a kopa hore Matledimo a letsetse mosebetsing ho ntatae a botse ka tijelete. Matledimo o lekile makgetlo a mararo ho se motho ya tshwarang mohala. O ile a ba a tela. Mamotaung yena o ile a qala ho belaela mme a dula a utlwile pelobohloko hoo a neng a se a phela ka dikgapha ha a nahana ka monnae. Moya e ne e le o fatshe lapeng lena. Matledimo le mmae ba ne ba ferekane. Qetellong ba ile ba fumana lengolo le neng le bolela hore Motaung a ke ke a kgona ho tla ka kgwedi ya Tshitwe. Mamotaung o ile a ferekana haholo ha a utlwa ditaba tsena. Mamotaung o ne a ngongorehile haholo ka mafahla a hae hobane tshepo ya bona e ne e se e le ho ntata bona feela. Jwalo ka mme wa lelapa o ile a tshwara thipa ka bohaleng a leka ka matla hore bana ba hae ba se mmone a hloname. Ka ho etsa jwalo o ile a qetella a se a tshwerwe ke lefu la pelo. O ne a se a nahana haholo ho etsa bonnete ba hore bana ba a apara, ba a ja mme ba ya sekolong. O ile a qetella a rekisa meroho le ditholwana kwana toropong e le hona ho bokella disentenyanana tsa ho iphedisa. Bophelo bona bo thata bo ile ba qetella bo fokodisa Mamotaung a ba a ya robatswa sepetlele.

Diketsahalo tse etsahetseng pele Motaung a nyalana le Mamotaung

Motaung o ile a utlwana le kgarebe e bitswang Mapaseka. Ba ile ba qabana, athe nakong eo ba qabanang ka yona Mapaseka o se a imme ngwana wa Motaung. Ka ha Basotho ba boletse ba re: 'pinyane ha e senye motse', Mapaseka o ile a thola ka sephiri seo ho fihla mora wa hae Morena a eba mohlankana mme e eba nako ya ho kena maratong. Mofokeng e ne e le monna Mapaseka empa o ne a nahana hore Morena ke mora wa hae wa madi, athe ha ho jwalo, 'ha se boya ba ntja'. Morena le yena o hotse a tseba Mofokeng e le ntatae. Morena o ile a ratana le Matledimo e leng moradi wa Mamotaung le Motaung. Bana ba babedi ba ratane jwalo ba etsa dintho tsohle tse etsuwang ke bahlankana le barwetsana ba ratanang.

Ha Mamotaung a le sepetlele Matledimo le Ramatlapeng ba ile ba ya ho mo etela mme ha ba se ba kgutlela hae ba iswa hae ke Mofokeng eo e leng ntata Morena. Ramatlapeng ke yena feela ya neng a tseba ka taba tsena tsa lerato le pakeng tsa bana ba babedi. Mofokeng o ile a kgahlwa haholo ke tlhompho le boitshwaro ba Matledimo hoo a ileng a mo ratela mora wa hae Morena, a sa tsebe hore bana ba babedi ba a ratana. Se neng se makatsa

Mofokeng ke hore o ile a theosa Matledimo ha monna yane ya neng a utlwana le mohatsae mme wa Morena. Ho ileng ha mo makatsa le ho feta ke hore Morena o ne a tshwana hantle le enwa Matledimo.

Sephiri se a utullwa

Hoba Mamotaung a tswe sepetlele ka mora nako e telele a le moo. O ile a utlwela ka mohlankana wa moradi wa hae. Mamotaung o ile a kopa Matledimo hore a meme mohlanka wa hae le batswadi ba hae hore ba ba etele. Matledimo o ile a tsebisa Morena ka tsena mme yena a tshepisa ho tsebisa batswadi ba hae ka memo eo ya bona. Ka nqe nngwe, Mofokeng o tsebisa ba lelapa la hae ka ngwanana eo a neng a mo palamisitse koloing ya hae a etswa ho ya bona mmae sepetlele. Ha a utlwa memo ya Morena, a kopa hore ba yo etela ha habo morwetsana eo kaha a ne a mo ratela Morena. Ba ile ba dumellana ho ya etela ha bo morwetsana eo. Ha ba fihla moo, Morena o ile a makala ha koloi e ema ha bokgarebe ya hae Matledimo. Taba tsa senyeha ha mma Morena, Mapaseka a bona hore moo ba tlileng ke ha Motaung. Ka nqe nngwe, Morena o ne a thabile hore moo ntatae a ba tlišitseng teng ke ha bokgarebe ya hae mme a thabetse hore batswadi ba bona ba tlo kopana ba tsebane. Mapaseka o ile a tshoha haholo.

Ha baeti bana ba se ba le ka tlung. Mofokeng o ne a le hole ka mehopolo, ebile a batla ho botsa dipotso. O ile a kopa hore bana ba tswele kantle. Mamotaung le Mapaseka ba ne ba tsebana. Mamotaung o ile a thabela motsotso oo mme a fumana monyetla wa hore a hlaloseswe hantle ka sena seo e sa leng se mo ngongorehisa nako e telele. Ka moo pelo ya hae e neng e le bohloko kateng, o ne a bile a thothomela. Ho ne ho senyehile e le ruri. Mofokeng o ile a bolela kamoo haesale a belaela hore Morena ha se madi a hae. Mamotaung o ile a ferekana le ho feta ha a utlwa hore kannete Morena ke ngwana wa Motaung. O ile a wela fatshe ka setulo mme a hweletsa moradiae. Morena le Matledimo ba ile ba kena ba matha ka tlung. Ba fumana ho dubehile ka tlung. Batswadi ba Morena ba lla. Mapaseka a bolela kamoo a neng a le meharo ka ho ima Morena e leng ngwana Motaung empa a tswela pele ho nyalana le Mofokeng a ntse a imme jwalo. Ha kopakopana le ho feta ka tlung, ya eba moferefere o tshabehang. Ka bomadimabe Mamotaung a bolawa ke pelo hona tsatsing leo. O ka ipotsa feela hore na Morena le Matledimo bona ba ne ba ikutlwa jwang.

Mofokeng le Ramatlapeng ba ile ba sebetsa senna mme ba lokisetsa lepato la Mamotaung. Ha Matledimo a letsetsa ntatae mohala ho mo tsebisa ka lefu la mmae, Motaung a kgohlalala le ho feta ka ho ikgakanya mohaleng a bolela kamoo a tla fetisetsa molaetsa ho 'Motaung'. Mona re bona kamoo Motaung a neng a se a fetohile ka teng mme a sa batle ho utlwa letho ka lapa la hae le Kgaruma.

Qetelo

Diketso tsohle tsa Motaung ke tsona tse bakileleng lefu la mohatsae mme bana ba sala e le dikgutsana ntata bona a ntse a phela. Ba ba ba qetella ba dula mebileng, Matledimo a se a rekisa mmele hore feela a tle a phele. Mafahla a dula mebileng a kopa dijo le ditjhelete bathong. Ka hlakoreng le leng Mapaseka a ka be a ile a bua nnete ka ho ima ha hae, hore ho tsebahale hore Morena ke ngwana Motaung leha ba sa nyalane. Le yena o madi matsohong ka ho se tshepahale.

POTSO YA 3 HAESO MAFOTHOLENG – C. J. Teleki

Mehlala ya dikarabo tsa baithuti.

Selelekela

Ditaba tshwantshisong/terameng di ntshetswa pele ke dibapadi tse fapaneng pading. Ka ha tshwantshiso/terama e thehilwe hodima puisano, ho bohlokwa ho tseba mefuta e fapaneng ya dibapadi hore o kgone ho manolla tshwantshiso/terama. Re na le mefuta e fapaneng ya dibapadi e leng:

- Sebapadi sa sehlooho
- Mohanyetsi
- Mothusi/moferekanyi/phepheletsane/hlohleletsane

Dikahare

Sebapadi sa sehlooho/moetapele

Sebapadi sa sehlooho/moetapele ke eo diketsahalo tsohle tsa tshwantshiso di itshitlehileng ka yena. Ha ho ka etsahala hore a nyamele kapa a hlokahale, tshwantshiso e fihla pheletsong. Sebapadi sa sehlooho se lokela ho hlola kapa se hlolwe hore tshwantshiso e tle e kgone ho fihla pheletsong hantle.

Molefi, mora Pitso le Mojabeng eo re bonang setulo sa hae se ntse se takwa ka ho hong, ke yena sebapadi sa sehlooho tshwantshisong ena. O rutehile ebile o na le mosebetsi o motle wa kantorong tsa mmuso, Maseru. Bophelo ba hae bo bonahala bo tswela pele. Mapetla ha a bua ka lelapa la boMolefi o re ntata Molefi, Pitso ke lenyekathipa, mofutsana, empa ka lebaka la Molefi ntho di fetohile. Molefi o ahetse batswadi ba hae ntlo e kgolo, e ntle mme sena ke sona sesosa sa mohono ho Mapetla. Molefi o reka koloi e ntjha e ntle, le yona e tlisa tsa yona tse bosula.

Ka bomadimabe katleho e mathela hloohong ho Molefi. O bona kgarebe ya hae, ya lapeng, Montsheng e sa mo tshwanela. Yena o rutehile ebile o batla kgarebe e ke keng ya mo swabisa ha a ena le barutehi ba bang Maseru kwana moo a sebetsang teng. Ketso ena e ntshetsa diketsahalo tsa terama pele hobane Jwalane eo a nkanang le yena o bakela Molefi mathata, a ntse a shebane le ho se kgotsofale ha Mapetla ka tswelopele ya hae bophelong.

Le jwale ho se tsebe ke lebote hobane motswalle wa hae Ngatane o mo tswa ka tlase, o ratana le Jwalane sephiring. Ke kahoo re boneng Ngatane a taka setulo sa Molefi, pele monga sona a fihla mosebetsing. Merero e rerilweng ka Molefi e lokela ho fihlellwa. Ditaba di ntse di mpefallela Molefi. O kena kotsing ya koloi mme o kopana le mmoki Morongwe leha a ne a se a itse ha a sa batla ho utlwa letho ka dikgarebe. O qetella a mo nyetse. Ka bomadimabe le yena o tla ka tsa hae. Ha a hlomphe batswadi ba Molefi, yena ke ngwana wa ditoropong a ke ke a etsa ntho tse etswang mahaeng. O na le ngwana eo Molefi a sa kang a mo tsebiswa. Lenyalo le bontsha Molefi matswele a noha ebile o rera ho mmusetsa habo.

Mohanyetsi

Mosebetsi wa mohanyetsi ke ho lwantshana kapa hona ho hanyetsana le sebapadi sa sehlooho. Tshwantshisong ena mohanyetsi ke Mapetla e leng yena ya ikemeng ka leshome le se na motso ho bona lapa la Pitso le sa tswela pele. Se kgopisang Mapetla ke thuto ya Molefi le katleho eo a e bonang ho Molefi. O tenwa ke ho bona Molefi a ntsha lapa labo bofumeng.

Mapetla o ne a se a bile a etela ha Pitso feela ho ilo lekola hore na ho na le diphetoho tse etswang ke methokgo ya hae lapeng leo. O ne a batla ho ya mamela ditaba a bile a

ikgakanya leha ho kopane ba lelapa, a iketse letahwa hore feela ba se ke ba mo nkela hloohong, ba bone eka ke lehlena le ke keng la elellwa le seo ba se buang. Ka ho etsa hona, o ne a kgona ho sebedisa methokgo ya hae ho thibela katleho le tswelopele lelapeng la Pitso. Methokgo ena ya tliša pherekano bophelong ba Molefi le lapeng labo. Ka ha Pitso e le lejakane, ha a dumele boloing/methokgong, seo se thusitse ho atlehisa merero e mebe ya Mapetla. Mojabeng o ne a belaella Mapetla mme a leka ho eletsa le ho bontsha monnae hore dintho ha di tsamaye hantle ka baka la Mapetla, feela Pitso a se mo mamele. Bophelo ba Molefi ba nna ba mpefala le ho feta.

Mothusi/mofapanyi/moferekanyi/hlohleletsane

Mofapanyi ke yena ya beselletsang mollo tshwantshisong. O rotetsa hlaha pakeng tsa moetapele le mohanyetsi. Metswalle ya Molefi ke bomeno-masweu ba o bolayang ba ntse ba tsheha. Ho tloha hae Mafotholeng ba ne ba sa thabele katleho le ho bona motswalle wa bona a tswela pele. Ba ile ba ba le lefufa ha Molefi a utlwana le Montsheng hoba ba ne ba bona hore Montsheng e tla ba mosadi wa sebele. Ka ha nonyana tsa siba le le leng di fofa mmoho, ya hla ya eba mathe le leleme le Mapetla ho nyopiseng merero ya Molefi. Mapetla o ile a sebedisa Ngatane le Ramafothole ho ntshetsa merero ya hae e mebe pele. Ke kahoo re boneng ba taka methokgo setulong sa Molefi mosebetsing. Tsohle tseo bona le Mapetla ba di entseng di ile tsa beha ditholwana tseo ba neng ba di labalabela. Molefi o ile a shwa lehlakore, a qetella e se e le semumu.

Qetelo/Phetehelo

Ho totobetse ditabeng tse ka hodimo hore mefuta e fapaneng ya dibapadi e bapala karolo ya bohlokwa ntshetsopeleng ya terama. Katleho ya Molefi le boitshwaro ba hae, mohono le bopelompe tsa Mapetla le karolo e bapetsweng ke Ngatane le Ramafothole di atlehile ho ntshetsa diketsahalo tsa tshwantshiso ena pele. Sebapadi sa sehlooho se a hlolwa.

KAROLO YA B DITEMA TSA KGOKAHANO

POTSO YA 4

LENANETSAMAISO LE METSOTSO YA KOPANO

Lenanetsamaiso ke moralo wa tlhophiso ya ditaba tse tla tshohlwa kopanong ya mokgatlo.

Sebopeho sa lenanetsamaiso

- Pulo le kamohelo;
- Tlhomamiso ya phutheho/seboka/kopano;
- Ba teng le ba siyo;
- Metsotso ya kopano e fetileng;
- Tse tswang metsotsong;
- Ditaba tse ntjha tsa letsatsi leo;
- Kgetho ya letsatsi la kopano e latelang;
- Ho kwalwa ha kopano.

Sebopeho sa metsotso

Ntlha ka nngwe e hlahellang lenanetsamaisong e hlaloswe hore e ile ya sebetswa kapa ho fetiswa jwang ke ba teng kopanong.

KAPA

POTSO YA 5

LENGOLO LA SEMMUSO

Lena ke lengolo la semmuso le yang lefapheng la thuto leo ho lona o hlahisang maikutlo a ngongoreho ya hao ka maemo a ditaba tsa thuto le dikolo motseng wa Kgaruma. Mona o hlahisa taba ya hao ka mantswe a matla haholo, e le ha o habile ho susumetsa babadi ho thusa ka taba eo o buang ka yona.

Hopola tse latelang ha o ngola lengolo la mofuta ona:

Sebopeho

- Aterese ya mongodi le ya ngollwang di ngolwa feela jwalo ka lengolong la semmuso.
- Tumedisano e ngolwe feela e le 'Monghadi/ Mofumahadi/ Mofumahatsana'. "... ya *ratehang*" e se ngolwe.
- Ka mora tumedisano ho tlolewa mola, ebe ho ngolwa mola wa sehlooho, e leng o akaretsang dikahare tsa lengolo, mme o sehelwe mola.
- Qetelong mongodi a ka nna a sebedisa *lebitso la boikgakanyo*; (mohlala, Ya kgathatsehileng). Empa o tlamehile ho fana ka lebitso la hae la nnete le aterese ya hae bakeng sa tshireletso ya bohlophisi ba koranta/makasine.
- Lebitso la mongodi le ka hlaha hodimo atereseng ya mongodi, kapa la ba ka tlasa lebitso la boikgakanyo, tlase qetellong ya lengolo.

POTSO YA 6

POSEKARETE

Dikahare:

- Sebaka sa mongodi le letsatsi di totobatswe.
- Ho hlahiswe ditaba tse loketseng ka bokgutshwane.
- Ya ngolang a ka sebedisa dipolelo le dipolelwana tse sa fellang hantle, ha fela di utlwahala.
- Sehalo se laolwa ke dikamano tsa mongodi le ya ngollwang.
- Ho kenyeletswe dintlha tsa bohlokwa tse hohelang.

KAPA

POTSO YA 7

PHOUSERARA

Dikahare:

- Ho be le sehlooho se hohelang.
- Puo e lokela ho susumetsa mmadi.
- Ditaba di ngolwe ka mongolo o moholo o hohelang.
- A ka sebedisa ditshwantsho ho hlakisa seo a buang ka sona.
- Ho hlahiswe dintlha tse felletseng tsa tlhahisoleseding.
- Aterese le dinomoro moo baetapele ba mokga ba ka fumanwang teng.

Matshwao kaofela: 100

KAROLO YA A RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO WA DINGOLWA**PADI/PALEKGUTSHWE/TSHWANTSHISO**

Dikgato	Kgato ya 7 Phihlello e babatsehang	Kgato ya 6 Phihlello e kgabane	Kgato ya 5 Phihlello e ntle	Kgato ya 4 Phihlello e mahareng	Kgato ya 3 Phihlello e fofo	Kgato ya 2 Phihlello ya motheo feela	Kgato ya 1 Phihlello e haellang
	100–80%	79–70%	69–60%	59–50%	49–40%	39–30%	29–0%
DIKAHARE <ul style="list-style-type: none"> Kutlwisiso ya potso, botebo ba tshekatsheko ya taba (sehlooho), kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya dintlha ka mabaka ho tswa sengolweng. 	<ul style="list-style-type: none"> Sehlooho se hlahoswa ka botebo, dintlha tsohle di hlahositswe ka botlalo ho bontsha kutlwisiso e tebileng ya buka. Ntlhakemo ke e babatsehang: o tshhehisa ditaba tsa hae ka dintlha tse utlwahalang, a itshetlehile ka dikahare tsa buka. 	<ul style="list-style-type: none"> Sehlooho se hlahoswa ka bokgabane, dintlha tsohle di hlahositswe ka tekano ho bontsha kutlwisiso e kgabane ya buka. Ntlakemo e hlahisitswe ka botlalo; o nehelana ka dintlha tse utlwahalang ho tswa bukeng. 	<ul style="list-style-type: none"> Sehlooho se hlahoswa ka tsela e supang kutlwisiso, mme dintlha di hlahositswe hantle ho bontsha kutlwisiso e kgotsofatsang ya buka. Ntlhakemo e hlahisitswe ka tsela e batlang e anetse; empa tse ding tsa dintlha di haellwa ke sefutho le matla a hlokehang. 	<ul style="list-style-type: none"> Sehlooho se hlahositswe ka tsela e kgotsofatsang le ha e se dintlha tsohle tse hlahositsweng ka botlalo. Kutlwisiso ya buka ke ya motheo feela. Ntlhakemo e hlahisitswe ka tsela e batlang e kgotsofatsa; mona le mane ho hlahisitswe dintlha tse ntle bakeng sa ho matlafatsa mohopolo. 	<ul style="list-style-type: none"> Sehlooho se okolwa feela tlhalosong; dintlha tse hlahiswang di supa boiteko bo fokolang mme kutlwisiso ya buka e a fokola. Ntlhakemo e supa kutlwisiso e haellang haholo karabelong ya hae ya potso. Dintlha tsa hae ha di kgodise, ha di tshhehetswe ho tswa bukeng. 	<ul style="list-style-type: none"> Sehlooho se hlahoswa ka tsela e bontshang kutlwisiso e fokolang haholo mme ntlha tse ding di fosahetse. Ntlhakemo e a fokola; dintlha tse ding di phethilwe. Dintlha tse ding di tswile lekoteng. 	<ul style="list-style-type: none"> Ho bonahala boitekonyana bo itseng ba ho araba potso, empa ho thata ho utlwisisa ditaba tsa hae. Tsebo ya buka ha e bonahale. Ntlhakemo ya hae e bontsha bofokodi bo boholo; dintlha tsa hae ha di bontshe kutlwisiso ya buka. Dintlha tsa hae di tswile lekoteng.
	20–19	18–16	15–13	12–10	9–7	6–4	3–0

SEBOPEHO LE PUO: <ul style="list-style-type: none"> Sebopeho, tlhophiso ya mehopolo le nehelano e momahaneng e lebisang kutlwisisong ya sehlooho, puo, setaele le sehalo tse sebedisitsweng temeng. 	<ul style="list-style-type: none"> Sebopeho se totobatsa kgokahano e babatsehang; tsela eo a tshetlehang dintlha ka yona e paka kutlwisiso e tebileng ya sehlooho. Puo ke e tswileng matsoho mme e hlahisa mosebetsi o babatsehang. Tshebediso ya puo, sehalo le setaele di phethahetse, mme di loketse mmadi. 	<ul style="list-style-type: none"> Sebopeho sa moqoqo ke se setle; selelekela le qetelo di hlahisitswe ka bokgabane, mme di paka kutlwisiso e phethahe-tseng. Tshebediso ya puo ke e kgabane mme e hlahisa mosebetsi o kgabane. Tshebediso ya puo, sehalo le setaele di phethahatsa sepheo, mme di loketse mmadi. 	<ul style="list-style-type: none"> Sebopeho sa moqoqo se a utlwisiselana; dintlha tsa hae di a dumellana. Momahano e hlahella selelekeleng, qetelong le dikahareng tsa moqoqo. Puo e sebedisitswe hantle haholo mme dintlha di hlahisitswe ka tsela e utlwahalang. Tshebediso ya puo, sehalo le setaele bohlo di hlahella nehelanong di sebedisitswe ka tsela e nepahetseng. 	<ul style="list-style-type: none"> Ho na le bopaki bo seng bokae bo supang hore sebopeho sa moqoqo se latetswe ka tshwanelo. Boholo popeho ya ditemana e nepahetse. Puo ke e mahareng feela, tlotlontswe e a haella mme sena se senya mosebetsi wa hae. Ho hlahella diphoso tse seng kae tsa puo, athe sehalo le setaele di batla di nepahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> Sebopeho se bontsha diphoso tse entsweng moralong; nehelano ya dintlha ha e utlwahale, ha e a hlaka. Sebopeho sa diratswana se fosahetse. Puo e a fokola mme dintlha ha di latellane hantle mme di lahla moelelo o labalabelang. Diphoso tsa puo di bonahala ka bongata. Tshebediso ya sehalo le setaele di a fokola. 	<ul style="list-style-type: none"> Sebopeho ha se a ralwa ka nepo, mme se rothofatsa moelelo. Diratswana le tsona ha di a botjwa ka nepo. Kgaello ya tlotlontswe e hlahisa mosebetsi o fokolang haholo. Tshebediso ya puo, sehalo le setaele di hlahella di fosahetse haholo hoo di senyang mosebetsi. 	<ul style="list-style-type: none"> Ha ho bopaki bo bontshang hore moqoqo o ngotswe ho tadimilwe sebopeho. Ha ho diratswana kapa momahano. Puo e fokolang haholo e hlokisa kutlwisiso ya se ngotsweng. Tshebediso ya puo, sehalo le setaele di hlahella di sebedisitswe ka tsela e fosahetseng haholo.
	10–9	8–7	6	5	4	3	2–0

KAROLO YA B RUBURIKI YA HO LEKANYETSA DITEMA TSA KGOKAHANO

Dikgato	Kgato ya 5	Kgato ya 4	Kgato ya 3	Kgato ya 2	Kgato ya 1
Matshwao	100–90%	89–70%	69–50%	49–30%	29–0%
Dikahare, moralo le sebopeho	<ul style="list-style-type: none"> Bopaki ba kutlwisiso ya sehlooho bo pepesitswe ka bokgabane. Dintlha tsohle tse tshehetsang di hlahisitswe ka tsela e babatsehang ho bontsha tsebo ya ditlhoko tsa mofuta wa tema. Bolelele bo nepahetse. Sebopeho ke se nepahetseng. 	<ul style="list-style-type: none"> Bopaki ba kutlwisiso ya sehlooho bo pepesitswe hantle. Dintlha tse tshehetsang ditaba di hlahisitswe hantle mme di bontsha tsebo ya mofuta wa tema e ngolwang. Bolelele bo nepahetse. Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa. 	<ul style="list-style-type: none"> Kutlwisiso ya sehlooho e teng, feela e mahareng. Dintlha tse tshehedseng sehlooho di hlahisitswe, le ha di na le bofokodinyana. Ho na le bopaki bo bontshang tsebo ya mofuta wa tema e ngolwang. Bolelele bo nepahetse. Ka kakaretso sebopeho ke se loketseng empa se nang le diphoso tse itseng. 	<ul style="list-style-type: none"> Kutlwisiso ya sehlooho e teng le ha e sa phethahala. Ho hlahisitswe dintlha tse fokolang. Bopaki ba tsebo ya mofuta wa tema bo teng le ha bo sa kgodise mmadi ka hohlehohle. Ho na le diphosonyana dintlheng tse ding tse hlahisitsweng. O molelele/ kgutshwane haholo. Sebopeho se fofo feela, mme se na le bohlotso bo boholo. 	<ul style="list-style-type: none"> Tsebo ya sehlooho e a fokola. Moithuti o a phopholetsa mme o kentse le ditaba tse sa hloka haleng. Ha ho na dintlha tse hlahisitsweng tse kgodisang mmadi. Tse ding tsa ditaba ha di tsamaellane le sehlooho. Boleng ba dikahare bo a fokola. Ha ho na boiteko be entsweng ho sebedisa sebopeho se nepahetseng.
	13–12	11–9	8–6	5–3	2–0

Dikgato	Kgato ya 5	Kgato ya 4	Kgato ya 3	Kgato ya 2	Kgato ya 1
Matshwao	100–90%	89–70%	69–50%	49–30%	29–0%
Puo, setaele le tokiso ya diphoso	<ul style="list-style-type: none"> Puo ke e nonneng mme e sebedisitswe ka bokgabane ho hlahisa dintlha tsa bohlokwa. Sebopeho sa dipolelo se nepahetse mme ho sebedisitswe mefuta e fapaneng ya dipolelo. Tlotlontswe e bontsha tsebo e kgahlisang ya puo. Puo, setaele le sehalo di loketse mmadi/momamedi. Diphoso ha di yo kamora boitekolo. 	<ul style="list-style-type: none"> Puo e ntle mme e sebedisitswe ka bokgabane ho hlahisa dintlha tsa bohlokwa. Dipolelo di nepahetse mme ho sebedisitswe mefuta e mmalwa. Tlotlontswe e a kgotsofatsa bakeng sa boemo ba moithuti. Puo, setaele le sehalo di loketse mmadi/momamedi. Ho na le sesupo sa boitekolo. Diphoso di mona le mane mme ha se tse mpe haholo. 	<ul style="list-style-type: none"> Puo e a kgotsofatsa, e sebedisitswe ka tsela e tlwaelehileng. Dipolelo tse ding di batla di le telele haholo, tse ding di fosahetse, di lahla moelelo wa se labalabelwang. Tlotlontswe e mahareng feela. Puo le sehalo ke tse mahareng feela. Boitekolo bo a fokola. Diphoso tsa mopeleto di mmalwa empa ha di senye mosebetsi wa moithuti. 	<ul style="list-style-type: none"> Puo e a fokola. Dipolelo tse ding di fosahetse mme di senya mosebetsi wa moithuti; ha di kgone ho hlahisa mehopolo e labalabelwang. Tlotlontswe e a fokola. Puo le sehalo di a fokola mme di sitisa ho fetisa molaetsa o labalabelwang. Diphoso di ngata mme ha ho na sesupo sa boitekolo. 	<ul style="list-style-type: none"> Puo e fokola haholo. Dipolelo tse ngata di fosahetse mme le diphoso tsa mopeleto di ngata haholo. Tlotlontswe e fokola haholo. Puo le sehalo di fokola haholo. Molaetsa o rothofatswa ke puo e fokolang haholo Boitekolo ha bo bonahale bo entswe.
	7	6	5–4	3	2–0